

Styrelsen år 2002

Ordförande	Jan Rohman	96 88 99
V ordförande	Bengt Knutsson	96 17 88
Kassör	Helene Sörensson	96 71 55
Sekreterare	Agneta Zachariasson	96 50 41
Ledamot	Gunnar Alexandersson	96 75 70
Ledamot	Eivor Olsson	96 62 43
Ledamot	Sune Segersäll	96 78 72
Suppleant	Roland Vejfors	96 76 14
Suppleant	Jan-Olof Gustavsson	96 75 44

Styrelsen Meddelar

?? ***Föreningens postgironr 71 19 28 - 2***

?? ***Bingolotter*** finns att köpa hos **Sigges** på Hönö och hos **Norgårdens Grönsaker**. Stöd föreningen genom att köpa era lotter där.

?? ***Föreningens brevlåda*** hänger i forskarsalen på väggen rakt fram när ni kommer in. Glöm inte att lämna era förslag, önskemål, ris och ros där.

?? ***26 oktober kl 10:30*** har vi Anbytarträff i Hörsalen. Träffen inleds av Max Dockedal som kommer och talar om Geline. Kom och lyssna och ställ frågor angående detta. Styrelsen träffas kl 10:00.

?? ***5 november kl 19:00*** skall vi ha ett studiebesök på Polstjärnan. Vi kommer att guidas av Peter Norby. Då det är satt ett maxantal på 20 personer vid detta besök, vill vi att ni anmäler ert intresse till Agneta 96 50 41 eller mail: agneta.031965041@telia.com.

?? Det kommer att bli ett nytt besök på ***Ostindiefararen*** under hösten, för att se hur arbetet fortskrider. Håll utkik på vår anslagstavla, vi kommer att sätta upp en lapp om vilket datum det blir.

Redaktionen har ordet

I detta nummer har vi tagit med ett par förlisningar, en som inträffade 1892 utanför Englands sydkust, en annan vid Knippla år 1900. Det kanske blir lite för mycket av jämmer och elände, men man får kanske tänka på att säkerheten och livet på sjön förr inte är det samma som idag. Som ni märker har vi ju annat med ljusare inslag med också, så det kanske jämnar ut sig. Vi märker att det inte blir så många artiklar som handlar om personliga upptäckter i den egna forskningen. Det tycker vi är synd. Det måste inte vara i klass med t ex Henrik Karlssons Utbultsutredning, det räcker gott med kortare notiser, och inte nödvändigtvis från öarna. Det ser vi fram emot till nästa nummer, så ge fantasin en chans. Vill ni så hjälper vi gärna till med texten.

Manusstopp 31 mars 2003

Helge o Agneta

Ett minne från krigsåret 1940

Insänt av Gun Jonsson

Krig och mobilisering var samtalsämnen på Knippla den våren, som det väl var överallt för övrigt. Danmark var invaderat. Norge stod på tur. Då meddelade de styrande att alla familjer med någon släkting eller bekant på fastlandet, skulle lämna ön.

Vår familj hade mormor och morfar i Glose, Torsby, så det bar iväg dit. Pappa stannade kvar för att se till huset och försöka jobba som vanligt. Det var mitt i skolterminen, men skolan slapp vi inte! Det blev att ta sig till Glose skola och fortsätta där. Vi var två av fem syskon som var i skolpliktig ålder.

Första dagen började med snöyra – det var ju april – morfar tyckte synd om oss och tog ut häst och kärra. Gissa om vi blev begapade! Ingen anlände någonsin till skolan med hästskjuts. Några hade cyklar, men de flesta gick till skolan. Det kändes pirrigt, sedan tidigare var vi bekanta med magister Hellsten och hans barn och även ett par andra, men de flesta var ”obekanta storheter”. Vad sedan undervisningen anbelangar, va allting så annorlunda både

vad beträffar innehåll och böcker. Inte vet jag om vi lärde oss något, men vi var ju i skolan i alla fall!

Det som skilde mest – och som vi tyckte var väldigt spännande – var matrasten. Vi fick ta matsäck med och äta i skolan! Det var barnen från Knippla inte vana vid. Där gick vi hem och åt på rasten. Här satt vi inne i skolsalen – eller ute vid bra väder – och packade upp våra smörgåsar och vichyvattensflaskor med patentkork, innehållande ljummen mjölk – någon gång likaledes ljummen kakao. Det kändes lite underligt först, men man vande sig fort.

Vägen till och från skolan tog väl normalt en halvtimme. Dock blev den sällan ”normal”. Det fanns så otroligt mycket att se och upptäcka runt denna väg! Det mest spektakulära var nog en vessla vi stötte på en morgon, på väg till skolan, dessvärre. Vesslan hade bo under mjölkbordet där vi satt oss för att vila en stund. Den blev väl irriterad av pladdret, kanske hade den ungar där. Den kom fram, väsande och visade sina små vassa tänder. Där satt vi fyra – ganska rädda – barn på nio och elva

år. Inte förrän vesslan drog in nosen igen vågade vi oss ner på marken.

Klocka var det ingen av oss som hade, men när vi kom halvvägs hörde vi skolklockan ringa. Oh, ve och fasa!! Vi skulle komma för sent! Det var två slokörade par som slank in, ett i småskolan och ett i storskolan. Vi möttes av gliringar och skratt och fick från magister Hellsten rådet att låta bli raster under vägen i fortsättningen. Detta råd tog vi "ad notam" så resten av terminen kom vi i tid. Istället avsattes längre tid till hemvägen. Ofta fick vi sällskap även av dem som bodde åt motsatt håll – var väl lite extra spännande med "nyingarna" kan man tro – så om VI

kom sent hem, måste de andra ha varit extremt sena.

Kriget, som rasade utefter vår kust och i Norge, har jag inget minne av att vi talade om dessa månader. Så mycket annat var i fokus för oss barn, att det som ute i havsbandet varit högst påtagligt, med krigsfartyg och flyg på syn- och höravstånd, där i sommaridyllen, totalt försvann.

Två månader av vårt liv flög iväg! Examen kom med "Den blomstertid nu kommer" i en skola som inte längre var främmande, och som vi aldrig kommer att glömma!

Skolkort från Glose skola hösten 1940 med magister Hellsten och de barn som var skolkamrater med barnen från Knippla.

*Främre raden fr.v: Bengt Olsson, mag. Torsten Hellsten, ?, Dagmar Adolfsson, Inger Hellsten m lillasyster Anna-Stina, Britt (?), Gullvi Åkerström, Elvy Hellström, Asta Åkerström, Junis Gillholm, Frank Olsson, Gösta Hellström, Bakre raden: Sven Johansson, Roy Persson, Ingemar Olsson och Roland Persson
Roy och Roland Persson bodde då på Bastö, men flyttade sedan till Knippla.*

Hedenpromenaden

Den 25 maj gick vi en guidad promenad, ledd av Arne Johansson och Jan Rohman, genom den gamla bebyggelsen på Heden. Förr bodde där många lotsar, vilket framgår av Gunnar Grauers (född 1878) minnesanteckningar, vilka ligger till grund för den karta som delades ut vid promenaden. Den bygger på ett dokument som vi hittat på Hönö Hembygdsgrd, där Gunnar Grauers beskriver hur han på 1880-talet går ifrån Hedens brygga upp genom byn. Många hus är dock mycket äldre än från denna tid. De allra flesta finns fortfarande kvar men är oftast ombyggda. En liknande promenad gjordes för många år sedan och leddes av Åke Bårman. På hans karta ser ägarnas namn något annorlunda ut men stämmer ändå ganska väl med den senare. Det kan ju också nämnas att en lotsutkik fanns på Nästås, berget söder om Hedens by. Nu är berget skogsbevuxet, så var inte fallet förr, utan då hade man fri sikt över vattnet söderut.

Att promenaden var lyckad har vi per telefon fått bevis på. Telefonören tyckte det var synd att så många missade möjligheten att delta. Ett större antal medverkande hade promenaden varit värd. Genom att förtydliga kartan som delades ut, tror vi att fler kanske söker sig till Heden. På kartan med de gamla husen utmärkta, har vi lagt in dagens namn på vägarna. Vi hoppas att det skall gå lättare att orientera sig även utan guide. Av utrymmesskäl kan vi inte ta med Grauers anteckningar, det är många sidor, men den som är intresserad att läsa detta kan kontakta Agneta så ordnar hon fram kopior.

På sidorna 81-82 i boken ”Hönö – De fyra byarnas ö” hittade vi följande angående de gamla husen på Heden:

”Olle Berndtssons hus på Heden

Detta hus, som numera är tillbyggt, bestod ursprungligen av ett rum och kök. Det byggdes troligtvis i mitten av 1700-talet.

Olle Berndtsson, som var son till Berndt Pettersson, lät bygga till huset 1844 till dess nuvarande form. Olle föddes 1827 och dog 1917 90 år gammal. Olle var gift två gånger. Först med Helena, med vilken han hade tre barn. Dessa dog i tät följd i smittkoppor. Strax efter dog Helena.

Olles andra hustru kom från Björkö och hette Maria. Hon tillhörde Gillholms släkt. Gården var på den tiden stor med både pigor och drängar. En piga var Josefina Abrahamsdotter från Tegneby på Orust som blev gift med Karl Martin Alexandersson, son till kronolotsen Alexander Andersson. Han minns Olle som en hjälpsam person, och det samma kan sägas om hustrun Maria.

Sedan Olle dog har huset bebotts av flera personer. Värmlands-Nisse, som var rallare och var med och byggde Inlandsbanan. En hette Fritz och hade varit gårdfarihandlare. Malis-Johanna bodde där också. Hon var syster till Malis-Karl och Malis-Soffi. En tid ägde Missionsförsamlingen huset och hade sina möten där. Nuvarande ägare är Agne Johansson.

Edvard Andersson hus på Heden

Edvard Andersson gifte sig med Ida Andersdotter i Torslanda kyrka 1892. De köpte då ett äldre hus på Heden, som förmodligen har byggts 1844.

Ida Beata föddes 1874 i Torsby. Hon var dotter till Anders Niklasson och Maria Magdalena Johannesdotter. Detta var Anders tredje äktenskap. De två tidigare hustrurna hade avlidit. Anders blev far till sammanlagt arton barn, Maria far äldsta barnet i tredje kullen. Ett par av hennes systrar dog som barn. Som suttonåring

kom hon till Hönö som piga. Där träffade hon Edvard som var dräng på en gård.

Edvard, som var född 1856, och Ida köpte 1892 huset på Heden 1:8 av Anna-Kristina Olausdotter för 1 025 kronor. Dessutom en årlig avgäld av 8 kannor korn samt villkor om undantag, vilket bestod i att Anna-Kristina skulle bo i ett rum i nedre botten jämte ett i gårdsrummet befintligt kök. De fick 10 barn, Maurits, Elin, Anna, Anders, Ingeborg, Ingeborg, Bertil, Maja, Ebba och Doris. En av flickorna, Ingeborg, dog som liten, det efterföljande barnet fick samma namn.

Huset som är beskrivet ovan är i allmänt tal kallat "Strygerskas".

Erikes hus på Heden

Den som lät bygga och som var den förste ägaren till huset på fastighet nr 1:40 var Andreas Eriksson. Året var 1825.

Andreas, som var född 1794, var mästerlots och gift med Malena Eriksdotter.

Efter Andreas tog sonen Erik över hemmet. Han var född 1820 och gift med Johanna Kajsa Pettersdotter. Erik fick bevis till lots 1845.

Sedan tog Eriks son Bernhard hand om huset. Han var född 1848 och gift med Sara Edström från Sundsvall. Om Sara, som var sjukvårdskunnig, berättas att när hon skulle ta bort smuts ur ögat på någon "patient" så gjorde hon detta med tungan, en ingalunda ovanlig metod.

Bernhards son Erik övertog fastigheten efter fadern. Han var gift med Emma Antonsdotter från Skaftö.

Huset ägs nu av Eriks och Emmas dotter Sara Casselgård. Det har alltså varit i samma släkts ägo ända sedan det byggdes 1825. Uppgifterna har vi fått av Saras bror Allan Berndtsson."

Här kopplar våra Heden-guider av med en väl unnad fika.

Efter Heden-kartan som kommer på nästa sida hittar ni:

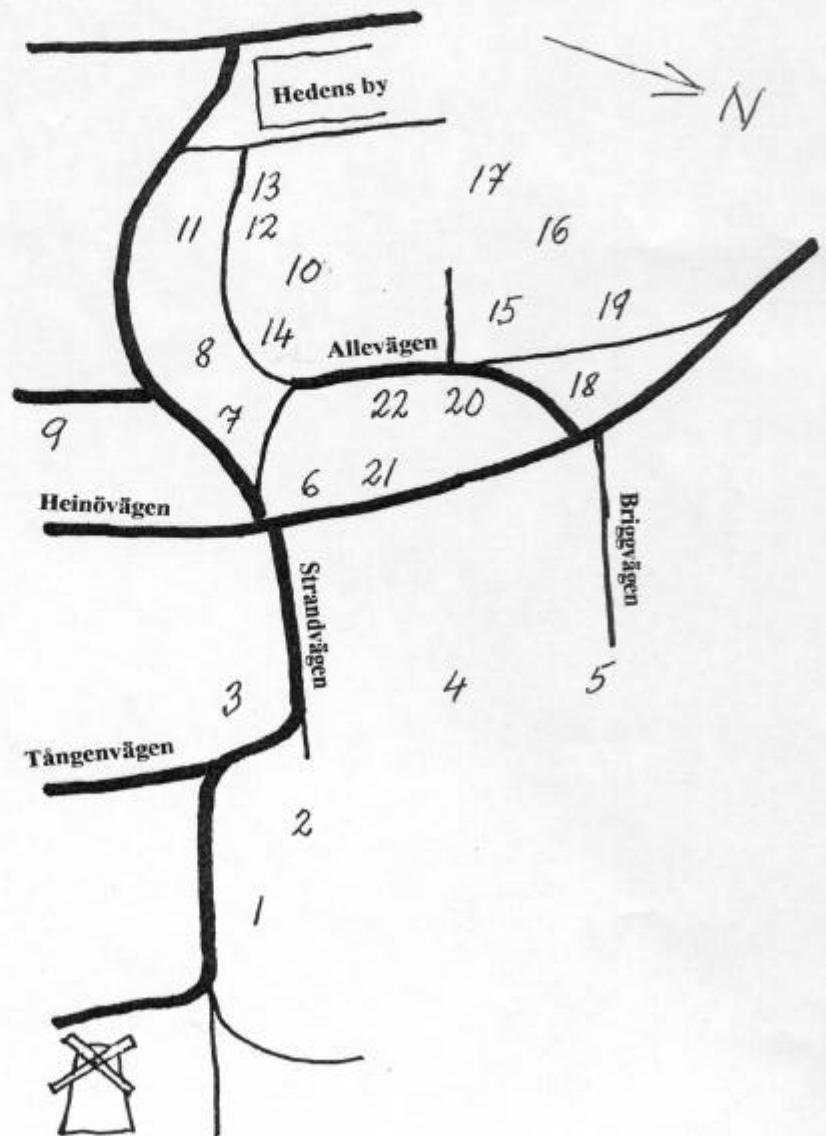
Rosrecept

På Hallands Genealogiska Förenings hemsida hittade vi de tre sidorna med Rosrecept. Ett stort tack sänder vi till Sven Johansson som skannat sidorna och gett oss tillåtelse att ha med dem i vår tidning.

Red.

1. Nicklasses (Kött Erikes)
2. Pontans (Ivar Klar)
3. Stantera (James Torgersson)
4. Andreas Olsson (Martin å Anna)
5. Andreas (Ernst Torgersson)
6. Larses (Manduses)
7. Fastrama (Wanlos)
8. Johannes Olssons (Arne Hansson)
9. Lille-Larses (Astor Gillholm.)
10. Zackarias (Hildas)
11. Jannes (Strykerskas)

12. Skräddarns (Börjessons)
13. Anna-Maria Andersson (Sandras)
14. Erikes (Erik Eriksson)
15. Petter -Olls- Annerses (Madels)
16. August Olsson "Träskarn" (Jennys)
17. Petters-Olls- Olles (Justus)
18. Olle Bermtssons (Nisses)
19. Anners-Annerses (Boris)
20. Eliasson "Skomakaren" (Kondrades)
21. Kristina Alexandersson (Aldos)
22. Niklas Nilsen (Johan Alexandersson)

Om Roga

är mycket nyttig at bränna
vatn af när de stå häft i
blomster af blomstretallena
hafver 12 Dygder

fiuk
ögon

1. roser lagde vid fiuk ögon hort
tager fredan och skulnaden

sting i
huden

2. Smorde på tinningarna äro
gode för huzruväkfers sting

huzru
värk

3. Et kläde lagt i rosen vatn och
brundt om huzruet är got för
huzru värk.

ond
vätka

4. Rosar må skorpeos huden i
klar honng är det vatn nyttigt
till läke dom det vänfar och löfer
ond vätka och gör hene mindre.

5. Drikes det i honng med kalt vatn
Ja binder det och drikes det med
varmt vatn löfer det

6. stötta roser blandade med
säker är got för blodrot upkast

7. som gode fot hafva

ning

hurud
värk

upkastrning och hiärtazärk
7 Roser lagde i olio hjälper magen
för heta smör Der med äroes god
för hurudvärk af het feber och
folken ~~kommer~~ kommer
omännet och tinningarna smör
ial Der med

2
10
2

8 Toraroser pudne i vin och laget
af trökt är tienlig til hurud
öronen ögonen handkiötet mod
ensvärk om det strykes der på
med fiuder eller låtes der i

het
hurud

9 Roser i vaten vid koleld pudne är
god för magens och hurudvärk
senf heta

Löf
hierna
näfsblod

10 Lukten af tora roser styrker
hiernen

11 Roser i rent vaten pudne stilla
Löf hierna som af heta förorsaka

Löf
tänder

12 Rosenpulver stillar näfsblod
13 Samma pulver torkar vätkan i
tandagården och fäster lösa tänder

agna 14 Görli= pulver med ätka blandat
 gen weida och det hvita af ägget är godt för weida
 i ögonen drifver till bakta sen väta
 vätska och blod som flyter til ådrorna
 i dem
 15 Rosen waten af röda roser brukit
 i beller 7 dagar 2 Meder h wargång
 ör hiernan både afton och morgon stärker hie
 hiernen och ådrorna i h wudet och
 kommer i dem till sin magt och kraft.
 hefrim igen
 melse 16 förli= waten blandat med win och
 brukit der af afton och morgon 2
 eller 5 Meder tillika är godt för hefr
 hefrimmel i h wudet och stärker
 lefreren
 rina 17 Görli= waten låtit i ögonen och väl
 Je ögon strukit omkring dem är godt för rin
 rinnande ögon
 18 Litet der af låtit i ögonen ut
 draget hetan och dope en klut i sam
 ma waten läge honom om naten på
 i hunda 19 roser och salt i hopstöt. ögonen
 het lag wid hunda het hielper

ka som gabe fot hafva

Ett kvinnoöde ur dödboken

Insänt av Gun Jonsson

"1789 den 8 Dec. om natten föll i Sillegrums-dammen och genast dödde vid Hufud holme en gamal qvinna under följe med lykta. Hon var i Ökrö känd under namn af Sticke-Maija och kallade sig Kafle. Blef förd til Ökrö Kyrkogård, där hon i en graf är nedsatt obegraven, af brist på underrättele om frägd, släkt eller om hon varit gift eller ogift."

I Arns fotspår

Den 8 juni gick resan till Varnhem och de andra platserna programenligt. Den medeltidsklädda guiden som mötte oss var mycket kunnig och hade förmågan att på ett säkert sätt binda ihop bokens händelser med platserna vi besökte. Så många som 45 personer deltog, det var första gången i föreningens historia som vi lyckats locka så många på en utflykt. Alla var överens om att det var en givande och bra planerad resa och humöret var hela tiden på topp. En del av vad vi kunde beskåda och som särskilt fastnade i minnet var t ex stenrelieferna i Forshem, Varnhem där Birger Jarls (död 1266) kvarlevor nu, efter att ha blivit undersökta har kommit tillbaka till gravplatsen. Arbetet med att återställa den i golvet nedsänkta graven pågick. Likaså platsen vid Husaby där Olof Skötkonung av Ynglingaätten (död 1022) sägs ha döpts omkring år 1000 vid Sankt

Sigfrids källa. Om man därtill lägger att ostbuffén och lunchen smakade bra så förstår man

att bättre alla var

mycket nöjda med resan.

Ett inlägg från styrelsen: Eftersom resan i Arns fotspår blev så uppskattad planerar vi att göra en uppföljande resa nästa år, till platser som vi inte hann med i år. Hoppas att lika många vill åka med då också.

Breven från Amerika

Insänt av Ingalill Hansson

Breven kommer ursprungligen från Ingalills systers svärmors moster, hon skrev hem till sin syster och sväger hemma i Båstad. Brevskrivaren Elise föddes ca 1868 i Dearp, Västra Karup (L). Hon var gift med Karl

Andersson och de flyttade till Eveleth i Amerika ca 1890-93, då hon var ca 22 år. Där föddes deras 6 barn, varav 2 drunknade. Hon flyttade 1925 till Minneapolis och bodde där fram till sin död.

Vi har fått ta del av 13 brev som Elise skrev till bl.a. sin syster och svåger Emma och Oskar Svensson. Det är svårt att få någon sammanhållning i breven men de visar ju ändå vad som brevväxlingen i stort hade för innehåll. Det var både viktiga och i våra ögon mindre viktiga händelser. Vi har tagit med tre av breven, det sista är daterat 1928 och i det märker man att många av de svenska orden har bytts ut mot engelska.

Eveleth den 7 juli

Jag vill nu skriva några rader till min far angående de pengar som han skriver om. Han skrev att jag neka till att jag var skyldig, men det var en stor lögn men jag tycker att det är nog losat för den lotten som vi hade löst och han skriver att vi har fått 8 dollar av Gust. Det kan inte vara omöjligt, men jag har glömt det alldeles. Men så lite trubblar jag inte mitt huvud med. Så han skrev att det var 50 dollar för lotten och 8 av Gust och så tax för 2 år. Men den tax tager vi för besväret att sälja hans lott. Vi måtte taga reg flera gånger att åka dit och Karl fick leja en man i 2 dagar i sin plats, så när jag ser att han räkna så noga så är jag också noga. Det varmsatte eld i hatten på mej att han begär ränta också. Det är inte lite skamligt. Han kan aldrig i sitt liv visa en rad att vi skall giva honom någon ränta. Men jag har funnit ut vad han har tänkt. Att han skulle vänta till jag skulle få mitt arv så han kunde taga alltihop. Varför kunde inte han skrivit för länge sedan att han vill ha sina pengar annars vill han ha ränta om di skulle stå längre. Då skulle jag aldrig ha sagt ett ord. Nu är det sista gången jag skriver om di pengar. Vill han taga emot 58 dollar så låt honom få. Annars kan pengarna stå på banken i mitt namn om jag skulle komma hem en gång. För ränta får han aldrig i sitt liv om så domare skall ta varenda cent. Han kunde haft skrivit om inte jag kunde betala honom, om han kunde få draga det av mitt arv för många år sedan, men nu trodde han att han skulle grabbat en fet stek. Han tycker att jag har fått skinn på näsan men jag har fått 2. De pengar gjorde en stor ovänskap med mig och Sigrid för jag sade att hon skulle få de pengar att gå till Duluth så hon kan taga sin examen. Det blir väl 2 år till. Hon är maskinskriverka. De skriver med en maskin, så när hon kan

få sina papper så får di plats på ett kontor. Betalningen är stor, 50 dollar i månaden. För mina barn skall aldrig komma att gå och tjäna. Det har jag haft nog utav själv, för här är en tjänsteflicka inte räknad för någonting. Nu vill jag att far skriver när detta brev kommer fram. Tager han emot di 58 dollar. Är det något mer så kan ni sända hit resten. Nu får jag sluta för denna gång.

Elise Andersson

Eveleth 9 april 1923

Oförglömda syster och svåger. Jag vill nu besvara det kärkomna brev som jag fick påskafton och även kort. Sture och Edit ser ut som di vore amerikaner. Alla som har sett kortet har inte sett så fint kort från Sverige. Mor ser också kry ut. Skriv om hon lever ensam i På-Nels hus. Jag tycker att hon skulle ha någon där när hon är så gammal. Jag ville då inte vara ensam, om det skulle hända att hon blev hastigt sjuk. Ni frågar hur det gick till när Edvin drunknade. Han och en till pojk från postkontoret gick ut och jaga deere, det är renar på svenska. De kom till en liten insjö och det var den 27 november 1913, så det var ju tjock is. Så Edvin gick ensam ett stycke ut på isen och så brast den och han kom under. Och när de fick upp honom var han död. Han kunde inte komma upp för han fick kramp i båda benen. Och när Harri dog det var den 15 juni 1917. Harri och 2 till pojkar gick ut att fiska Och Harri tog en båt och gick ut ensam. Han skulle gå till andra sidan efter deras tält. Och när han kom ut ett stycke kom han in i en ström uti leken som törnade båten upp och ner på en minut. Och han kunde inte simma. Så det är väl utsett att di skulle dö den vägen, för när jag var hemma så drömde jag varenda natt att jag drunkna.

Jag tänker att mor minns nog det än. Just som jag sjönk brukade jag skrika högt. Jag kan känna det än idag, när vattnet kom runt halsen. Så bara de andra får leva, men de har ett fastligt begär efter sjön och dit skall de när de har fritt. Vi har fått brev från Paulus så vi skall skriva till honom strax. Di penningar som du säger tillhör mig efter far, kan du sända nu efter den adressen som du har, men tag en 5 krona av för ditt besvär, men registrera brevet, det är säkrast. Om ni kunde få adressen till Nelsa Neklas, så var snäll och sänd den. Han brukade att komma hit ofta, så vi trodde han var död. Jakobsen som var gift med Pålsa Anna, är han hemma så hälsa honom så gott. Vi talar så ofta om di gamle amerikaner. Här i Eveleth är så många från Ironwood, för det har vatt mycke bättre här uppe än där. Här är så kallt än, det fryser varenda natt här är så tjockt med snö än, så vi undrar vad det skall blir. Till sist vill jag beta om farbror Olas Johanna lever än, som var krisi i Kalifornien. Ni tröttnar väl att skriva när jag frågar efter allting, både gammalt och nytt. Nu är det väl brått på farmen därhemma. Hälsa mor och alla syskon att vi är allrait. Skriv snart. Är där någon därhemma som kan läsa engelska tidningar? Jag kunde sända en hel del, för tidningar får vi varje dag.

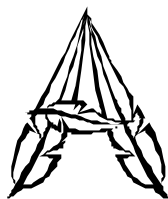
Elise

Eveleth den 8 dec 1928

Kära Emma och Oskar. Det är så länge sedan att jag har skrivit, så jag nästan har glömt det utav. Jag har varit sjuk nu ett par år av hjärtfel, men jag är inte sängliggande nu i vinter, jag kan inte arbeta. Men Karl är hemma så han får göra husarbete, men nästan allting går med elektricitet, även sopa golvet. Jag har vaskmaskin men du kan inte putta alla kläderna i på en gång. Du kan inte ha mer än 8 lakan på en gång och när maskinen gått i 10 minuter, så tager du det ut och puttar in en annan sats så länge du har kläder och så rensar du i 2

rena vatten och så hänger ut att torka. Alla som är hemma nu är Karl, jag och Sigrid. Ester är i Minneapolis men hon skall komma hem till Jul för vekesen Måris och Leo har goda jobb. Alla arbetar med pennan. Det är andra bullar sade bagaren, än vad vi har fått gjort. Jag får tala om en nyhet som jag blev suprajst. Nels PålsIngrid och Patrik kom hit i sommar, som jag inte har sett på 30 år. Di kom i automobil och 3 flickor, men 2 äro gifta. Men då skall jag säga att språklådan kom igång. Aron som är gift med Alanes Lina är död, har vi hört att han blev ihälrviken av en tjur. Det var en förfärlig död. När jag ligger i bädden om natten, det är tusende ting som jag ville skriva men det är omöjligt. Vi har sålt vår farm för en månad sedan. Vi fick 15hundra cash men jag har 50 dollar i månaden i husränta så jag blir inte utan pengar. När Edvin och Harri dog hade de laijv insjuring 2 tusen var. Så jag fick 4 tusen dollar. Det var i mitt namn. Och jag är en god en, att hålla om pengabörsen för Karl är too loose. Hur är det med mor? Lever hon ensam än. Nu är det 3 år sen jag levde i Mionneapolis när Måris och Leo gick till universitet. Så jag hade för mycket arbete. Jag hade en till här från Eveleth. Hans far var en maining supretent så jag fick hava det lite finare än vad jag mente. Men han kom hit och bad mig hålla efter hanses son också. Det var inte något isi jobb för en 60 år gammal kärring, att hysa dem hemma att lära deras läxor. För i en stor stad är så mycket att se här i Amerika. Jag har sänt ett julkort till Pålus i Mäsinge och ett till Manda. Om jag visst Talias adress hade jag sänt ett dit också. Nästa gång du skriver skriv hennes adress. Var inte så noga med ett brev. Jag får sluta med en hälsning till alla syskon och släktingar. Jag tycker att det är besynnerligt att aldrig någon där hemma ifrån kommer hit. Karl beder, hälsa alla bekanta.

Goodbye *Elise*

Ett ”genombrott”

I samband med ovanstående Amerikabrev, kan vi nu tala om att föreningen har fått sin första medlem som är bosatt utomlands. Hon heter Rose-Marie Mickelson och är bosatt i Kalifornien. Rose-Marie flyttade från Hönö 1960 som 18-åring till Amerika och blev av olika anledningar kvar där. Hon har förstås hela tiden haft kontakt med släkten här och besöker ofta sin syster och svåger på Hönö. Ofta samtidigt som Hembygdsdagen på Hönö äger rum, där hon gärna ställer upp och hjälper till. De senaste ren har besöken blivit tätare. Då har också intresset för släktforskning vaknat. Men möjligheten att forska i Hönösläkten när man bor i Amerika är kanske inte så lätt. De besök hon har gjort på biblioteket här, har inte gett så mycket. Hon har därför fått hjälp av oss med en del uppgifter. Det kan också nämnas att Rose-Marie är med i svenskföreningen Svea och är redaktör för den lokala tidningen SVEA som går ut till de utvandrade svenskarna i San Diego-området. Där kanske finns fler personer med anknytning till Öckeröarna.

Red.

Ett femtioårsminne från Knippla

*Ett urklipp ur tidningen Västkustfiskaren från 1950-talet
Insänt av Bengt Knutsson*

Julen är en familjens och släktens högtid framför andra. Då samlas man och gläds åt att få vara tillsammans. Men jul är också minnenas högtid. Det är den tid, då på ett alldeles särskilt sätt minnet manas fram av nära och kära som kanske fått sluta sitt jordeliv.

På Knippla, en liten ö i Göteborgs norra skärgård var inte julen år 1900 en glädjens högtid. Det är den tid, då på ett alldeles särskilt sätt minnet manas fram av nära och kära, som kanske fått sluta sitt jordeliv. Det dröjde fortfarande kvar ett sorgens tunga dok från en svår olyckshändelse som timade samma höst närmare bestämt den 13 november.

Fiskaren Pontus Karlsson, Knippla, berättar för Svenska Västkustfiskaren om de minnen han har från dessa dagar. Han var då själv 22 år gammal och minns allt som om det hänt nu i dagarna.

På Knippla fanns vid den tiden ca 65 hus med omkring 300 invånare. Sedan dess har antalet både hus och invånare fördubblats. Där fanns 12 större fiskebåtar, som höll en längd av 40 fot eller däromkring. På Knippla såväl som på alla de andra öarna fiskare vi med garn efter sill och makrill, samt med backor mellan garnfiskena och vintersillfiskena.

Den 13 november blåste det en sydostlig storm över den bohuslänska kusten. Sillgarnsbåtarna låg inne i Marstrands hamn och väntade på att det skulle stillna av så att de kunde komma ut på fiske. Men vinden stillnade inte. Den ökade istället. På middagen kryssade båtarna hem den ene efter den andre. Det var ju innan motorena fanns i fiskebåtarna.

Allt eftersom Knippla-båtarna anlände tog de tag vid sina förtöjningar öster om ön. Någon hamn fanns inte på den tiden,

utan båtarna fick förankras ute på bukten, och så rodde man med jullar in till samhället. Det var ofta förenat med svårigheter att frakta besättningarna fram och åter, varför till detta användes stora kraftiga båtar i vanliga fall.

Då skymningen började falla, denna för Knippla så ödesdigra eftermiddag, hade samtliga båtar anlant, utom Lejonet. Men även denna kom i skymningen och tog tag vid sin förtöjningsboj. Det fanns som vanligt ett och annat att ordna med ombord, och innan männen på Lejonet var klara att ro i land hade det djupa novembermörkret sänkt sig över samhället. Det var därför ingen som såg den tragedi som utspelades endast några hundratals meter från männens hem.

Som förut nämnts blåste det en sydostlig storm denna dag. Då vinden stryker längs efter fjorden blir det ganska svår sjögång där båtarna då låg för sina förtöjningar. Då Lejonets 7 man starka besättning, kommit i den slup man skulle använda för att ro i land, råkade denna vattenfyllas och kantra. I det tjocka mörkret såg männen knappast varandra, där några av dem först klängde sig fast vid slupens kanter. Av de sju kunde emellertid de sex simma, flera av dem var förresten duktiga simmare. Dessa tyckte det gick för sakta att driva ner mot stranden på Källö, den med Knippla sammanhängande ön. De släppte därför taget den ene efter den andre för att simma mot land. Den icke simkunnige Axel Widegren en ungarl som var anställd som fiskardräng som det då brukades, höll sig emellertid krampaktigt kvar vid slupen. Det visade sig senare att denne blev den ende som räddades till livet!

Slupen drev så småningom ner i den vik där Knippla Skeppsvarv nu är beläget. Stelfrusen som Widegren var, lyckades han dock kravla sig i land och med stor svårighet ta sig fram till bebyggelsen. Han fick krypa på alla fyra i den oländiga terrängen, då det var så mörkt att han inte kunde se handen framför sig. Av kamraterna såg han inte till en enda, varför han tog för givet att de gett sig av hem, allt

efter som de nått land. Att de alla omkommit kunde han inte ana.

Så fort han nådde fram till husen stod det genast klart vilken fruktansvärd olycka som hänt, då fortfarande ingen av de andra männen kommit hem. Vi gick då man ur huse för att söka efter de förlorade. Stormen tjöt och dånade och blåste gång efter annan ut de lyktor som vi hade med oss för att kunna lysa oss vid sökandet. Det blev den ena gången efter den andra att söka bakom någon stor sten eller klippavsats för att åter få tätt lyktorna.

Nedanför en brant klippa tyckte vi att något låg och slog i se svåra bränningarna. Vi slog ett rep om livet på en av de yngre fiskarna och firade ner honom. Han lyckades också få tag i mannen. Det var Karl Mattiasson. Men han var då redan död. En luftblåsa i hans kläder hade emellertid gjort att han inte gått till botten.

Trots ivrigt sökande denna kväll kunde vi inte finna spår efter några av de andra. Den hemska verkligheten stod klar. En djup sorg sänkte sig över det lilla samhället.

Nästa dags morgon började dragningarna efter de förolyckade och man hittade dem så en efter en. De simkunniga hade tydligen simmat rakt undan vinden och därför hamnat nedanför de branta klipporna, där det var omöjligt att ta sig upp. Hade de kunnat komma endast något femtiotal meter längre västerut skulle de kommit till den vik där slupen drev in.

Någon vecka senare begravdes samtliga de förolyckade på Öckerö kyrkogård. Vid denna svåra olycka omkom följande personer, alla var i sina bästa år:

Skepparen Elis Hansson, änkeman efterlämnande 4 barn, fiskarna Karl Mattiasson efterlämnande hustru och 2 barn, Olaus Pettersson efterlämnande hustru och 3 barn, Johan Petter Sahlkvist efterlämnande hustru och 4 barn, Karl Andersson efterlämnande hustru och 4 barn, samt August Magnusson som var ogift.

Sammanlagt 17 barn blev denna kväll faderlösa och fyra kvinnor blev änkor. Men då alla på ett sådant samhälle är som en familj kan man förstå vilken fruktansvärd sorg som drabbade invånarna.

En tid senare anlände dåvarande landshövding Lagerbring till Knippla för att tala tröstens ord till de sörjande samt för att bringa någon ekonomisk hjälp till änkorna. Han undrade då om det inte skulle vara lämpligt att försöka få till stånd en hamn på Knippla. De små utgifterna som samhället skulle svara för själv avskräckte emellertid fiskarna, varför de egendomligt nog avböjde hjälp i detta hänseende. Därför fick det också förflyta närmare fyrtio år innan någon hamn kom till utförande på denna plats.

När man ändå är i tankarna vid händelser vid sekelskiftet kan det kanske vara på sin plats att nämna om att vintern

1900 var en verklig nödvinter i skärgården. I tidningen Förposten som vid den tiden utkom i Göteborg fanns vid ett tillfälle en visa varav Pontus Karlsson fortfarande minns två verser:

*Nödvintern 1900 har tagit ut sin rätt,
bland fiskarnas befolkning på mångahanda
sätt
den klagan höres vida av gammal och av
ung
att fiskaren får lida av fattigdomen tung.*

*Var annan fiskarkoja snart öde tom får stå
uti den svenska skärgården bland
klipporna de grå
de unga övergiva båd nät och fiskebåt
och ut i världen kliva på bättre
levnadsstråt.*

På oceaner och Englands kust av fd överlotsen, sjökaptenen Charles Palmqvist tryckt år 1942

Insänt av Jan-Olof Gustavsson

”Svithiods” undergång

”Svithiod”, som förut tillhört det gamla segelfartygsrederiet Örnen, upplöst 1892, blev nämligen under en mörk natt med lätt tjocka överseglad och sänkt inom ett par minuter av en stor, bomullslastad engelsk ångare. ”Svithiod” kom från spansk hamn lastad med salt. Dess befälhavare var kapten Rudolf Bohlin, sedermera hamnlots i Göteborgs hamn.

Ångaren som framfördes med full fart, trots tjockan, träffade ”Svithiod” mitt för fockriggen och klöv henne i två delar. Babords vakt, som var till kojs, blev dränkt inne i den sönderkrossade skansen. Förste- och ende styrmannen, L Öberg, som var till kojs i kajutan, blev också dränkt, emedan han inte kom på däck, innan fartyget sjönk.

Styrman Öberg hade läst sjökaptens-examen samma år och utexaminerats på

våren. I skansen voro två stycken under samma vår utexaminerade styrmän. Den ene, Nordlund, hade mönstrat som lättmatros, den andre, Amandus Utbult, som matros.

Då katastrofen inträffade fick Bohlin fatt i två livbojar. Den ene behöll han själv, den andre gav han åt Utbult, som stod närmast honom. Så kommenderade han folket till fartygets hak för att därifrån hoppa i vattnet vid hans nästa kommando. När det sjunkande fartyget blott hade själva poopen över vattnet, ropade Bohlin: ”Hoppa nu!” Så hoppade de ut i vattnet så långt från poopen som de förmådde, Bohlin och Utbult med var sin livboj krängda över sig, och stewarden, som hunnit upp ur kajutan, med ett träsofflock under armen.

Just som Utbult – vilken berättat händelsen för mig – kom i vattnet, sjönk fartyget, varvid en kolossal sug uppstod, som trots livbojen drog ner honom djupt under ytan. Det kändes, sade han, som om någon tagit fast i hans ben och underkropp och dragit honom ner i djupet, därefter fick han liksom en stöt, som hastigt förde honom upp till ytan. Så en ny dragning under densamma, fast ej så kraftig som förra gången, ej heller gick han denna gång så djupt och så återigen bars han hastigt uppåt. Sedan hade all sugning upphört och han låg där i sin livboj och försökte orientera sig.

På några meters avstånd låg kapten Bohlin mojt i sin livboj. Ett stycke därifrån låg kocken på sitt sofflock och syntes klara sig gott på detta. Så hörde Utbult ett svagt jämmerrop strax intill sig. När han såg dit, upptäckte han ett huvud endast till hälften över ytan och ett par plaskande händer, vars rörelser vittnade om, att mannen ifråga icke var simkunnig. Någon mer av besättningen varken hördes eller syntes till.

Efter några simtag var Utbult hos den nödställda kamraten och fann, att det var Nordlund, som just höll på att sjunka. Utbult fick i sista sekunden tag i hans ena hand och förde honom upp över vattnet. Nordlund var då så medtagen, att han nästan var medvetlös. Han hade varit under vattnet så länge, att han fått en del vatten i sig och förmådde knappt hålla sig fast i livbojen, medan Utbult gick ur densamma för att överlämna den åt Nordlund. Utbult var en god simmare och litade på, att han skulle kunna hålla sig uppe ganska länge utan hjälp, men hoppades också träffa på något löst, flytande föremål från vraket.

När han kommit ur bojen försökte han få Nordlund i den, men detta var icke så lätt, ty dels var sjöhävningen hinderlig, dels kunde Nordlund, så illa därän som han var, icke nämnvärt själv hjälpa till.

Amandus Utbult, en kraftig skärgårdspojke från Öckerö, släppte inte taget så fort. Han föresatte sig, att rädda sin kamrat om det så skulle ske med sitt eget liv som

insats. Först försökte han att få Nordlund på det enda riktiga sättet i bojen genom att låta honom så att säga dyka i den, gå med armar och huvud före. Men detta var omöjligt, Nordlund var så slut, att han icke kunde utföra denna rörelse. Han fick bara nya kallsupar för var gång han försökte. Då prövade Utbult på att lyfta bojen över Nordlunds huvud, medan han själv trampade vatten. Men det gick inte heller, för då höll Nordlund på att sjunka.

Utbult började bli förtvivlad. Det var inte annat att göra än låta Nordlund hålla sig fast i bojen, vilken då ställde sig på kant, varvid bärkraften blev mindre. Följden blev, att Nordlund allt som oftast fick huvudet under vattnet eller överspolades av sjöarna och blev allt mer utmattad allt eftersom tiden gick.

Ingen räddning syntes till. Dimman var stundtals inte tätare än att man kunde sikta ett fartyg på ungefär en halv latitudsminut (ca 900 meter). På detta avstånd från kollisionsplatsen hade ångaren, som sänkt ”Svithiod”, stoppat och satt ut båt för att där leta efter överlevande...

Efter ungefär en halv timme kom akterdelen av ”Svithiods” vrak, sedan saltet smält och runnit ut, upp till ytan på ett litet avstånd från dem. Förskeppet, som tyngdes ner av ankare och kättingar, flöt aldrig upp. Utbult föreslog då Nordlund att de skulle tillsammans försöka simma till vraket genom att Utbult bogserade Nordlund med livbojen. Nordlund å sin sida skulle försöka sparka på så gott han kunde. Men denne sade sig vara så slut, att han varken kunde göra några rörelser eller knappt orkade längre hålla sig fast i bojen. Han skulle ändå icke kunna ändra vraket också om han kom dit, sade han. Utbult tänkte då att ensam försöka uppnå detta. Han uppmanade därför Nordlund, att segt och krampaktigt hålla fast vid bojen tills räddningen kunde komma, vilket åtminstone borde ske, när det dagades med den trafik som fanns i ”Kanalen”. Men Nordlund var fullkomligt modlös, talade tåroligt om att hans krafter voro uttömda, att det när som helst kunde vara slut med

honom. Han bönföll Utbult, att ej lämna honom utan vara kvar tills han sjönk för att överbringa en sista hälsning till hans moder.

Utbult, som gjort så många förtvivalde försök att hålla både Nordlund och hans mod uppe gav nu upp hoppet och resignerade, då han hörde detta och såg hans bleka ansikte. Han beslöt att inte överge honom fastän han själv började bli trätt, trots att han klätt av sig det mesta i vattnet.

Han förstod, att slutet var nära för Nordlund och kunde ingenting göra.

Ännu en halv timme hade förflutit, dimman hade tätat så vraket syntes ej längre. Den kalla dimman gjorde att Utbult frös om huvudet. Han doppade därför detta under vattnet, som var mycket varmare än luften.

Nordlund kunde ej längre tala. Utbult fick inte längre några svar på sina frågor. Han såg blott hur kamraten allt oftare kom under vattnet eller hur han allt sämre handskades med den livboj, som han fått till räddning. Själv i dödlig fara hängde han dock fast med sina ögon på sin kamrat och döende vän, simmande runt denne och trampande vatten alldeles intill honom. Ett par gånger, då Nordlund varit under vattnet rätt länge och Utbult då efter stora ansträngningar lyft upp honom, så att han fått huvudet över vattenytan, hade Nordlund, blek och stum, bara stirrat på honom. Så efter en kort stund såg Utbult honom åter gå under ytan, men denna gång släppa livbojen och sjunka i djupet.

”Nu gick han ifrån oss till kamraterna därnere”, sade han halvhögt för sig själv

Det kändes smärtsamt, nästan kusligt för Utbult, att åter gå i den livboj, som han offrat åt kamraten, men denne inte orkat begagna sig av.

Där lågo de nu i livbojar och på sofflock dessa tre överlevande från ”Svithiod” och väntade på räddning. Men när och varifrån denna skulle komma, om den överhuvud kom, det var en fråga, som ingen av dem uttalade, men som de alla säkert kände

innerst inne under ängslan, tvivel och hopp.

Timme efter timme gick, intet hördes och intet syntes under mörkret och tjockan. En kall vind blåste dessutom, som kom dem att mest frysa om sina bara huvuden. Utbult för sin del fortsatte att doppa huvudet allt som oftast i vattnet.

Äntligen efter det några timmar förflutit hördes i närheten en mistlur från en seglare. Alla tre föllo då gemensamt in i höga nödrop, som de upprepade hela tiden mistluren hördes. Luren tilltog i styrka ett tecken på, att seglaren närmade sig och deras hopp steg. Men efter en stund minskade ljudet och de förstod, att seglaren passerat dem och nu avlägsnade sig, utan att deras rop uppfattats, fastän de använt sina lungors fullaste kraft. De fortsatte ändå att ropa trots att luren knappt hörde, men så återigen tilltog ljudet och kom så småningom allt närmare. Efter en stund var seglaren, en större fiskekutter, hos dem, och de blev – bärgade.

Ombord på fiskekuttern hade folket på däck icke hört nödroppen, men skepparns hustru, som låg till kojs, hade däremot hört dem. Hon rusade därför upp på däck och sporde sin man om vem det var som ropade så förskräckligt på hjälp. Skepparn, som trodde, att gumman endast drömt, hånade henne med uttrycket: ”Du drömmer, käring, gå och lägg dig igen!” Eftersom även hon uppe på däck icke kunde höra några rop, undrade hon, om hon verkligen misstagit sig. Åter nere i kajutan hördes ropen på nytt, fastän svagare än förut. Nu gav hon sig icke. Hon rusade åter upp på däck, tvingade ner sin man jämte bästemannen i kajutan för att övertyga dem om., att det verkligen var människor, som ropade.

Fastän nödroppen nu voro svaga uppfattades de ändock av skepparn och hans bästeman. De sprungo genast upp, lade skutan för motsatta halsar och påträffade de nödställda efter en liten stund.

Fiskefartyget, som var på väg till Brighton för att där i Englands, åtminstone

dåtida, förnämsta badortsstad avyttra sin fångst, ilandsatte här de skeppsbrutna, sedan Amandus Utbult fått på sig ett par gamla av tjära och fett nedsmorda byxor av engelskt skinn istället för dem, han tog av sig i vattnet.

Ryktet om att skeppsbrutna ilandförts spred sig blixtnabbt i den lilla staden. Lordar, pärer, hertigar och allt vad förnämast fanns i Brighton kommo med sina ekipage för att ta hand om dem. De tävlade om "äran" att få övertaga någon av dessa tre.

Utbult föstes, ja, nästan kastades in i en vagn så fin och elegant, att han aldrig tänkt sig en sådan lyx vara möjlig. Han blev förskräckt, när han på de ljusa sidenet

upptäckte en stor smutsfläck från sina tjär-oljiga byxor. Han ville resa sig upp och visste inte vad han skulle göra av sig, men vagnens ägare, "en utomordentligt fin och nobel herre, som såg ut som en prins", uppmanade Utbult, att lugnt sitta kvar och inte bry sig om några fläckar. "Det var bara intressant", sade han, "ty de kommo ju från en skeppsbruten, som han haft äran taga hand om".

I tre dagar gingo dessa överlevande från "Svithiod" omkring i Brighton och inbjödos i de förnämsta familjerna för att berätta dels om katastrofen, dels om andra upplevelser till sjöss. De åto, drucko och välfägnades så, att de under hela tiden gingo i ett enda ihållande saligt rus.

I Utbults släktkrönika finns två Amandus Utbult. Jag gissar att ovannämnde Amandus är Amandus Konstantin Teodor

Tabell 190

Sven Amandus Andreasson Utbult, son av Andreas Svensson Utbult, tab 189, f 5/6 1870 på Öckerö Sörgård. Gift 15/4 1899 med Alma Benedikta Martinsdotter, f 2/10 1878 i Kungshamnns församling. Barn: adoptivdotter Ebba Margareta Utbult. Se tab 257

Tabell 292

Sjökaptenen Amandus Konstantin Teodor Karlsson Utbult, son av kofferdikaptenen Karl Aronsson Utbult, tab 291, f 28/10 1879 på Öckerö Sörgård, död. Gift 8/5 1909 med Ester Alfhilda Alexandra Petersson, f 3/7 1883 i Göteborg, Gamlestadens förs.

Barn:

Alfhild Konstantia Katarina, f 18/2 1910 i Kungälv, gift, utfl

Karl Gustav, f 21/6 1912 i Kungälv, gift, utfl

Greta Linnea, f 13/5 1914 i Kungälv, gift, utfl

Åke Vilhelm, f 29/9 1917 i Göteborg, Domkyrkoförs, d 16/4 1920

Änkefru Utbult äger fastighet på Öckerö men bor i Göteborg, Gamlestadens förs.

Jan-Olof Gustavsson

Ordföranden har ordet

Det är nu över sju år sedan jag blev ordförande i vår förening. Som jag tidigare nämnt har det varit en intressant och inspirerande tid. Men nu känner jag att det är dags att lämna över rodret till någon annan. Detta år blir det sista som ordförande i föreningen. Jag tror att föreningen tjänar på att någon ny kraft får ta över, finns medlemmar som är villiga väljas. Under min tid som hur föreningens medlemsantal start till den livaktiga förening bara på mig, utan desto mer på andra medlemmar som på ena

jag hoppas och tror att bland oss att ställa upp då ny ordförande skall ordförande har jag med glädje sett kraftigt har ökat, från en blygsam den nu är. Det beror självklart inte goda medarbetare i styrelsen och på eller andra sättet hjälpt till i olika

sammanhang. Ekonomin är nu så god, mycket tack vare inkomsterna från bingolotto, att vi kan kosta på oss att köpa in mikrokort, böcker, kontors-material mm i en utsträckning som jag tycker är tillfredsställande. När jag nu slutar vill jag tacka för ett gott samarbete och önskar att föreningen fortsätter att utvecklas till glädje för alla våra släktforskare. Själv kommer jag förstås att fortsätta att som tidigare hjälpa till med renskrivningar och andra göromål

Jan

Ifrån Hönö Hembygdsgårds gömmor har vi hämtat följande:

Bôlsihop

Gottfrid Börjesson, Hönö minns och berättar

MAT OCH MATVANOR

Söndamedda	Köttsöppa kokt på kött, som vi köpt av åkare Kalops kunde det bli ibland
Efterrätter	Sagosoppa Blandad fruktkräm Havresoppa med russin Sveskekräm (plommonkräm) Nyponsoppa
Kvällsmad	Vi hade 2 kor och eftersom vi hade mjölk och ägg blev det ofta pudding och liknande rätter Klonkemjök Mannagrynsgröt eller välling Havregrynsgröt Rågmjölgröt med sirap Risgrynsgröt Pannkaka eller plättar

Blev det mannagrynsgröt över, så kunde det bli stekt gröt med lingon till frukost. Kokt eller stekt fesk kunde de bli både medda å kväll. Så länge griseblot vara så va de: Kokt palt med sirap till medda och stekt palt med lingon te frukost näste da. Den rökta skinkan hängde på skrubben, och när den var slut koktes slinka på bena.

Om vi inte åd opp maden på tallriken så sa mamma: *"Lämna inte kvar minnesbedden, för då kan i tappa minnet."*

Vatten drack man direkt ur spann, med skopa som jämt låg i spann. Även i skolan stod en spann vatten med skopa som hela klassen drack ur. När vi åd gröt sto grödfatet mitt på bordet, vi åd samtliga ur samma fat, på vår egen tallrik hade vi mjölk. Var och en gjorde liksom sitt eget hål i gröten i det gemensamma grödfatet och till slut började ju hålen gå ihop med varandra. Vi hade en gammal skraddare som åd med oss, och han snusade, så när hålen började gå ihop tvekade vi barn och sa: *"Vi vell inte eda i Johanssons hól."*

Fisk torkades på sommaren, det var bra att ha när vintern kom de hängdes att torka på klädstrecken.

"Bare skrötten naken" sa man om resten på ett äpple eller päron, man kunde be någon om att få skrötten sen åt man tills bara kärnhuset fanns kvar.

Lögetråg användes när grisen var slaktad och skulle skrapas. Hade man inget löwetrôw då kunde man få låna det av Konrad-på-Hea, 25 öre gången tog Konrad i hyra. Även köttkvarn kunde man få låna, även denna för 25 öre.

Socker ransonerade mamma. Kaksocker klippte hon i småbitar med en sockertång.

Efter slakten ble de môcke i stôvera, palt, longelôrv, sylta, fläsk i alla former, smölt, nöller, longemos. En del av korven spegesaltades, och skickades till stan för rökning. När det vankades kokt fläsk åt vi barn bara köttet, fläsket kallade vi för bleket.

MATVANOR FÖR SMÅBÖNDER

Morgonmål	Môrras kaffe med grovt bröd, som doppades i socker blöttes i kaffe och äts som sôppa. På sônda feck vi fint brô. Brödet förvarades på vinn i en skrobb. Mamma vågade inte släppa opp oss på skrobben för å hämta brô på stanga, för då tog vi de fina.
Frukost	Stekta betäter stuvade i mjölk, spegesill Stekta betäter med stekt salt fläsk, som måste urvattnas i flera vatten i klampen med värmen på
Medda	Slinka kokt på fläsk Kokt saltlånga De hände någon gång att det blev köttbullar, men det var sällan Stekt fläsk med lök och jättego sås och kokt potatis Kålsoppa utan potatis. En nolhôte kom hem till oss en gång när vi åt kålsoppa och sa förvånat: <i>"Jestane meg, eder i barfôte kål"</i> Gråärter med mjölk Gula ärter och fläsk Som vit sås till spegesillen hade vi mjölk som smaksattes med vitpeppar och salt

TALESÄTT OCH FOLKTRO

- * Om man tappade en smörgås och den föll med smöret ner, då skulle det bli storm eller annat oväder. Föll den med smöret upp blev det gott väder.
- * Om vad barn kom ifrån:
Vi inbillade oss att vi kom från Dahlgrens damm på Öckerö, där barnmorskan hämtade oss.
- * Om en fiskare hade glömt något hemma så att han fick vända sa han: *"En kunne lige gärna stanna hemma"*.
- * Förstugan kallades: Fôrsta eller skonken eller byrschlawet.
- * Att sitta inomhus i skymningen innan ljuset tändes kallades: Kwällshuge.
- * Han lever på Guds ord och enebär
- * Du sadlar tidigt och rider sent (sades till en person som klädde om för en resa)
- * Om en ble arg på nån sa en *"Ja ska vri nesa te töll på deg"*
- * Om du inte ä hemma när mad och stryk vankas, så har du din rätt förlorat

- * Ja ska lesa lusa å deg
- * Du kan inge hålla tand för tunga
- * Han som inte kan hålla på en skid, kan inte hålla tōst me nōt en borde
- * En som går med skvaller: *Slamrebōtta eller slamrerōv*
- * Väderutsikter: Mandas bleg, blir veckas sweg

- * Mängdantal som användes beträffande fiskelyckan:

Ett par (2)	Sex sku stōck (6)
Fōltre (3)	Chylle åtta (8)
Tellefyra (4)	Halvtjōw (9-10)
Fyllefem (5)	Tōll te femtan (mindre än 20)

- * När det var en vacker och stilla solskensdag hette det: *"de ä wōrna för en mjōlkare"*
- * Mōtte man en på mōran som sjōng sa man *"Se te att du inte kommer i hōögrōva inna kwäll"*
- * Johns-Massis bevingade ord: *"Sydosten dōwver inte te ant än länsa frå stan me"*

Några ordstäv: * *Den som ger å tar igen, han e tjuvens bästa vän*
 * *Ed å la maden tōsta mun*
 * *Magen blir förr mätt än ögat*
 * *En vesste inte att howva garn, förrn ho sang å åd*
 * *Östergök e trōstergök, södergök e sörjegök (dōdergök), västergök e gästergök*
 * *Nolegök e go da gök eller höregök*
 * *När ena kon får så rödar den andra*
 * *De e en skiid som klandrar, men de vell en kaar te å göra de bättre*

Några uttryck: * Om någon som är liten till växten: *"Han e inte mer än tre lortar hög"*
 * Han kom som en skōdden örn
 * Innestas vōrna = när det regnar ute
 * Han ränner som e höna mä snōrrn
 * Rislewisla = vässla
 * Vid hård västanstorm å högvan sa man *"nu står silla i Mackers första"*
 * En husmor (de påstås at de va e Mōrnare) satte fram slinka å sa *"Ed nu så får i fläsk sedan"* Om en sa en va mätt sa ho *"E i nöjda nu, så får i fläsket näste gang"*.

Folktro

- * Om en kattuggla kom in på ens trädgård bådade detta att en i släkten skulle dö
- * Gick man över där en häst vältrat sig, feck man ont i bena
- * Om man kommer in i en stōva å dom sopar mot en blir man om man är ogift inte gift detta året
- * En gäspning mot en som kommer in i stōvan betyder att denne inte blir rik
- * Om Martin-i-Valen såg ett liktåg så bådade det begravning
- * När folk fick diarré så påstods det att de blivit gastkramade
- * Om man härmar göken, då blöder den.

Ansvariga i forskarsalen under höstterminen 2002

Dat.	Namn	Tel.
2/9	A-S Wettesten	968797
9/9	Jan Rohman	968899
16/9	Britta Österberg	965064
23/9	C-G Sörensson	969338
30/9	Rolf Nilsson	967032
7/10	Björn Bergman	968565
14/10	Agneta Zachariasson	965041
21/10	Heléne Sörensson	967155
28/10	J-Y Linderhav	968860
4/11	Sune Segersäll	967872
11/11	Bengt Knutsson	961788
18/11	Britta Österberg	965064
25/11	Jan Rohman	968899
2/12	Barbro Parment	967873

Visste ni att:

Mått	Beskrivning
Famn	Måttet från långfingerspetsen på vänster hand till höger hands långfingerspets då båda armarna är utsträckta så långt som möjligt
Aln	Längden från armbågen till lillfingerspetsen
Fot	Längden från hälen till spetsen av stortån
Tvärhand	Bredden över handens fyra fingrar
Tum	Bredden över tummen
Fingerbredd	Bredden över ett finger, vanligen långfingret

Enligt gammal uppfattning skall en människas hela längd motsvaras av följande kroppsått: 1 famn, 3 alnar, 6 fot, 18 tvårhånder, 72 tum eller 90 fingerbredder.

Kålla: <http://www.algonet.se/~hogman/slaekt.htm>

Upphovet till några av våra "Hea-bor"

Kristina och Anton Andersson, Grundsund (föåldrår till Robert Antonsson och Emma Antonsson g m Erik Berntsson)

Ur Åke Bårmans "Beråttelser på Ö-mål

Når Utter-Anders feck tilifon

Dår kom en tilifonare te Anners på Rörö. Han skulle bôra hól i våggen te tilifontrån. Då kom Anners in å sa: "*Flótt på deg pôjk, å stå inte dår å knevla!*". Anners to kulbôssa å sköd hól i våggen. – "*Så ska de gå te pôjk, nu kan du stecka i trån*", sa Anners, flina å geck ud.

Anners å Petter-Kalsa får elvårme

Annars å Petter skulle få elväme mä värmeelement uttå kommun. Dom trodde inte möt på södda nymodigheter. En da mötte Anners Petter. – *Du Petter, va va de ja sa, secken skid vi feck uttå kommun! Ju mer ja eller i spisen ju kallare bler elementa. – Ja, ja, sa Petter, tacka ved ja kamin å pöttekacklomen.* – *”Vi kastar skiden i skön*

Åkes vykortshörna

Hönö. Heden.

